Kopecký, Milan; Palas, Karel

Bohemistika

In: *Slavica na Masarykově univerzitě v Brně : literární věda, jazykověda, historiografie, uměnovědy.* Dorovský, Ivan (editor). 2. dopl. a rozš. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1993, pp. [41]-50

ISBN 8021005890

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/126872
Access Date: 18. 02. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

NA FILOZOFICKÉ FAKULTĚ

BOHEMISTIKA

Největší zásluhy o vybudování literárněvědné bohemistiky, organizačně soustředěné do semináře pro slovanskou filologii, měli S. Souček a A. Novák — oba byli jmenováni profesory roku 1920. Její vědecký a pedagogický profil v době meziválečné utvářel spolu s nimi F. Wollman a později také R. Jakobson (všichni →). I když tematické a metodologické zaměření jejich vědecké činnosti bylo značně rozdílné, jsou v jejich pracích patrně některé společné rysy, na něž navazuje literárněvědné bádání na brněnské filozofické fakultě i v době poválečné a současné: je to zejména studium literatury v těsném sepětí se slovesností lidovou a pololidovou a zájem o problematiku české literatury na Moravě.

V oblasti studia starší literatury zaujímal čelné místo S. Souček, který ztělesňoval tradice pozitivistické literární historie, spojené s filologickou erudicí. V analyticky zaměřených pracích zabýval se podnětně zvláště Tomášem ze Štítného a J. A. Komenským. Iniciátorské postavení v české literární historii mají jeho práce věnované pololidové literatuře a divadlu doby barokní a vztahům mezi literaturou a slovesností ústní; s nimi koresponduje badatelská činnost F. Wollmana (první probíral lidovou slovesnost ve spojení s dějinami literatury) a zčásti A. Nováka, který zařadil lidovou slovesnost do svých dějin české literatury (1936—1939). Bádání o starší české literatuře zejména doby románské a gotické výrazným způsobem obohatily studie R. Jakobsona.

Novočeskou literaturou se zabýval nejintenzívněji A. Novák, který byl reprezentantem — nikoli ovšem jednostranným — duchovněvědně orientované literární historie. Jeho vynikající schopnosti syntetizační našly uplatnění v řadě monografií i v *Přehledných dějinách literatury české;* jsou to první zevrubné dějiny českého slovesného umění zpracovávající látku od období staroslověnské vzdělanosti až po živou přítomnost v širším kulturněhistorickém rámci a v evropském literárním kontextu i ve vztahu k vývoji ostatních oblastí umění; těžisko celého díla tvoří partie o literatuře novočeské, v nichž se projevil Novákův vyhraněný postoj k látce.

Četné překlady Novákových syntetických prací rozšiřovaly informace o českém slovesném umění také v zahraničí. Značnou pozornost věnoval Novák literatuře na Moravě. Ke studiu české literatury v širším kontextu slovanském soustřeďoval se F. Wollman. Novočeskou literaturou se zabývali rovněž S. Souček a R. Jakobson, který navíc udržoval těsné kontakty s meziválečnou uměleckou avantgardou (zvláště s V. Nezvalem a V. Vančurou). S představiteli meziválečné kulturní levice mnohostranně spolupracoval B. Václavek (→), jehož dílo se však rozvíjelo mimo univerzitní půdu. Studiu české literatury — starší i nové — věnovali pozornost i badatelé jiných vědních oborů, zvláště anglista F. Chudoba (1878—1941), romanisté P. M. Haškovec (1976—1935) a K. Titz (1880—1940), kteří se zabývali studiem literárních vztahů česko-francouzských.

V oblasti literární teorie se F. Wollman propracovával k modernímu pojetí literárněvědné metodologie, zejména srovnávacího studia literatury, a dospěl k závěrům, jimiž namnoze předjímal směřování literární vědy v pozdějších letech ke studiu morfologickému a typologickému. Literárněteoretické práce R. Jakobsona vycházely z tradic ruské formální školy a z principů československého literárněvědného strukturalismu (Jakobson patřil k čelným představitelům těchto směrů) a byly novátorské zejména v oblasti versologie. Literárněteoretickými otázkami, hlavně problémy literárněvědných metod a směrů, zabývali se také badatelé z jiných oborů, zvláště klasický filolog K. Svoboda (1988—1960) a germanista J. Krejčí (1968—1942).

Činnost literárně kritickou soustavně provozoval v mimořádném rozsahu A. Novák, který se navíc věnoval i teoretickým a metodologickým aspektům literárně kritické práce.

Učitelská činnost profesorů v době meziválečné byla v maximální míře spjata s jejich zaměřením badatelským. S. Souček se soustřeďoval k starší české literatuře v souhrnných cyklických kursech i v monografických přednáškách a seminářích (v nich se zabýval hlavně Štítným a Komenským); po jeho smrti (1935) podíleli se na výuce starší literatury A. Novák (staročeské legendy, satiry Hradeckého rukopisu, J. A. Komenský). F. Wollman (staročeská vzdělanost v českých zemích, česká literatura reformační), R. Jakobson (literatura raného středověku, staročeské básnictví, literatura posledních Lucemburků) a krátce i F. Ryšánek (1877—1969). Dějiny novočeské literatury podával soustavně v syntetických přednáškových cyklech A. Novák a kromě toho se zabýval v monotematických přednáškách a seminářích předními osobnostmi české literatury 19. a 20. století (Josefem Dobrovským, Josefem Jungmannem, Janem Kollárem, F. L. Čelakovským, K. H. Máchou, K. J. Erbenem, Boženou Němcovou, Janem Nerudou, Karolínou Světlou, J. V. Sládkem, Svatoplukem Čechem, Jaroslavem Vrchlickým, Juliem Zeyerem, Antonínem Sovou, Otokarem Březinou a Otakarem Theerem), jejichž dílo patřilo do středu jeho badatelského zájmu; vedle něho konali přednášky a vedli semináře o novočeské literatuře také S. Souček (Rukopisy královédvorský a zelenohorský), F. Wollman (Josef Dobrovský, Jan Kollár) a R. Jakobson (Čelakovského Ohlas písní ruských). O ústní slovesnosti a literárněvědné metodologii přednášel F. Wollman, teorii literatury (zvláště versologii, dále otázkám literárního

překladu) a kulturním stykům česko-ruským se věnoval R. Jakobson, problémy literární kritiky se zabýval ve výuce A. Novák.

Od samého začátku existence literárněvědné bohemistiky na brněnské filozofické fakultě uplatňovali se její představitelé výrazně v celostátních a kulturních institucích i akcích (v České akademii věd a umění, v Královské české společnosti nauk, v Jednotě českých filologů, v Pražském lingvistickém kroužku, Státním ústavu pro lidovou píseň, v odborných komisích ministerstva školství a národní osvěty, v redakcích odborných časopisů, v *Ottově Slovníku naučném nové doby*, ve vydávání *Veškerých spisů J. A. Komenského*, při edicích Spisů Terézy Novákové, Antonína Sovy, Viktora Dyka atd.). Mnohostranné styky měli se soudobým literárním děním a zcela programově se začleňovali do kulturního života na Moravě, zvláště v Brně (vedení Časopisu Matice moravské, spolupráce s Moravským muzeem, styky s Literární skupinou, živé kontakty s brněnským děním hudebním, divadelním a výtvarným aj.). Bohaté kontakty udržovali s veřejností zvláště početnou řadou hojně navštívených přednášek o literatuře a rozsáhlou činností popularizační. Soustavná práce ve prospěch kulturního dění v širším zázemí brněnské univerzity se dočkala zaslouženého ocenění; jako příklad možno uvést spisovatele Františka Táborského, který věnoval slovanskému semináři svou bohatou knihovnu, obsahující množství vzácných publikací.

Obnova činnosti semináře pro slovanskou filologii po druhé světové válce, po šestiletém uzavření vysokých škol, vyžadovala především nové budování učitelského sboru. Z profesorů, kteří působili na brněnské literárněvědné bohemistice před válkou, pokračoval roku 1945 v práci na filozofické fakultě jenom F. Wollman; byl však do značné míry vázán vědecko-organizačními úkoly a učitelskými povinnostmi mimo vlastní obsah bohemistiky. A tak literárněvědnou bohemistiku na brněnské filozofické fakultě v poválečných letech představovali hlavně J. Vilikovský (→), který byl roku 1939 převeden do Brna z Univerzity Komenského, avšak činnost v Brně rozvíjel fakticky až po válce, a A. Grund (→), který přešel na brněnskou filozofickou fakultu z Univerzity Karlovy (1945).

Vynikající medievalista J. Vilikovský ve své vědecké práci, předčasně ukončené jeho nenadálým úmrtím, razil nové cesty hlubšímu poznávání starší české a slovenské literatury, zvláště písemnictví doby gotické; vyzbrojen mimořádnými znalostmi středověké latinské literatury a středověké básnické teorie usiloval o výklad slovesného výtvoru z dobového duchovního klimatu, v němž vznikl, a o jeho hodnocení se zřením k dobovým podmínkám a normám. Záslužná je také Vilikovského ediční činnost. Starší literaturou se rovněž zabýval A. Grund, který se zaměřoval k literatuře renesanční, tehdy málo prozkoumané (výsledky svého studia, v němž navazoval i na podněty B. Václavka, uložil zvláště do kritických edic). Hlavním pracovním polem Grundovým byla literatura novočeská; jeho nejvýznamnějším dílem z této oblasti je monografie o *Karlu Jaromíru Erbenovi* (1935), vykládající básníkovu tvorbu v širším kontextu slovanských literatur. Grundovy práce vycházely z trpělivého sbírání a kritického ověřování materiálu, ze studia faktů. Ve studiích z přelomu čtyřicátých

a padesátých let rozšiřoval Grund svoji původní v podstatě pozitivistickou badatelskou základnu prohloubeným studiem literatury z aspektů sociologických a kulturněhistorických.

Nadměrné množství pedagogické práce, a to i na jiných vysokoškolských pracovištích (Grund např. přednášel také na pražské filozofické fakultě), násobené mimořádně vysokými počty posluchačů v prvních poválečných letech, vynutilo si rozsáhlou výpomoc externích učitelských sil. Starší literaturu přednášeli J. Vilikovský (nejstarší české legendy, staročeské drama, literatura husitská), A. Grund (renesanční zábavná próza, světská poezie renesanční) a profesor pedagogické fakulty J. Hrabák (→), pověřený přednáškami na filozofické fakultě od roku 1945 (vyzrálá gotika, spisovatelská a mecenášská činnost Karla IV., renesanční a barokní drama); po smrti J. Vilikovského převzal jeho učitelský úvazek spolu s J. Hrabákem A. Škarka (→), docent Karlovy univerzity (nejstarší památky českého písemnictví, počátky staročeské lyriky, Alexandreis, románská a raně gotická doba v české literatuře, J. A. Komenský jako básník). Výuku nové české literatury zajišťovali A. Grund v přehledných i monografických přednáškách a seminářích (v monotematických lekcích se zabýval Rukopisy královédvorským a zelenohorským, J. K. Tylem, K. J. Erbenem, Karlem Havlíčkem, Terézou Novákovou a Viktorem Dykem), dále J. Hrabák (přehled dějin české literatury), O. Králík (→), který pak přešel na nově zřízenou univerzitu v Olomouci (obrození na Moravě, poezie O. Březiny), od roku 1950 A. Závodský (→) (literatura od devadesátých let, F. L. Čelakovský). O literární teorii a metodologii přednášeli A. Grund a F. Wollman, literární kritice se věnovali ve výuce J. Hrabák a A. Závodský.

Rozvoj kulturního a vědeckého života po osvobození kladl před učitelský sbor značné úkoly také v oblasti organizátorské a řídící práce, a to nejen v rámci místním, ale i celostátním. Učitelé české literatury vyvíjeli rozsáhlou činnost v České akademii věd a umění, v Královské české společnosti nauk, v Matici české, zúčastnili se budování akademického Ústavu pro českou literaturu a Památníku národního písemnictví, byli členy ediční rady Národní knihovny a Památek staré literatury české, podíleli se na vedení vědeckých časopisů (Listy filologické, Časopis Národního musea), spolupracovali se Sdružením moravských spisovatelů, se Slezským studijním ústavem aj. Značnou pozornost věnovali rozšiřování styků s veřejností; velký ohlas měly zvláště přednáškové cykly o Slezsku a o slovanství v českém národním životě, pořádané filozofickou fakultou, v nichž vystoupili s odbornými přednáškami A. Grund a J. Vilikovský.

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let došlo k podstatným změnám v oblasti pedagogické (reforma vysokoškolského studia) i v organizační struktuře fakultních pracovišť (místo bývalých seminářů byly roku 1951 zřízeny katedry). Rozdělením semináře pro slovanskou filologii vznikla katedra českého a slovenského jazyka a literatury, katedra rusistiky a katedra slavistiky. V této době se literárněvědná bohemistika ocitla před vážnými problémy personálními. Nejcitelnější ztrátu způsobilo náhlé úmrtí A. Grunda (1952); kromě toho F. Wollman přešel na katedru rusistiky,

O. Králík zcela přesunul svoje působení na Univerzitu Palackého a A. Škarka na Karlovu univerzitu (od 1951). Nedostatek učitelských sil byl překlenut převedením J. Hrabáka z pedagogické fakulty (1953), dále získáváním mladých absolventů z praxe a postupným zvyšováním jejich kvalifikace zejména formou vědeckých aspirantur; jejich výběr byl prováděn se zřením k pracovní specializaci tak, aby katedra byla schopna plnit všechny pedagogické úkoly interními silami. Roku 1950 se stal asistentem D. Jeřábek, roku 1953 přišel z učitelské služby na střední škole M. Kopecký, v témž roce byli přijati za asistenty M. Suchomel a K. Palas, o rok později V. Válek a v roce 1956 P. Pešta (všichni →). V roce 1960 přešel z brněnské pedagogické fakulty E. Tenčík, o rok později byl přeřazen z katedry dějin umění Oleg Sus (oba →). Roku 1963 došlo k dalším změnám v organizační struktuře slavistických filologických pracovišť. Z katedry českého a slovenského jazyka a literatury a z katedry slavistiky byla vytvořena tři samostatná pracoviště: katedra české literatury a literární vědy, katedra českého jazyka, slovanské, indoevropské a obecné jazykovědy a katedra slovanských literatur, divadelní vědy a filmové vědy. A. Závodský přešel na posledně jmenovanou katedru a byl pověřen jejím vedením. Roku 1964 byl převeden z University Palackého na katedru české literatury a literární vědy J. Levý (→), roku 1968 byl přeřazen z katedry etnografie a folkloristiky B. Beneš (→) a v roce 1969 přišel z praxe odborný pracovník bez pedagogického úvazku B. Marčák (→).

Vědeckovýzkumnou činnost učitelů katedry sjednocovalo směřování k všestranné interpretaci literárních jevů, i když jejich odborná práce byla individuálně diferenciována. Tendence k jednotné metodologické bázi byla upevňována i tím, že v čele pracoviště stál J. Hrabák, který byl — přímo i nepřímo — učitelem většiny pracovníků katedry. Tyto skutečnosti utvářely příznivé podmínky pro kolektivní odborné akce katedry české literatury. Mezi ně patřily zvláště dvě versologické konference (1963, 1966) s velkou účastí zahraničních badatelů (referáty byly publikovány ve sbornících *Teorie verše I*, 1966, *II*, 1968), konference o problematice barokního umění (1967, příspěvky byly zveřejněny ve sborníku *O barokní kultuře*, 1968) a sborníky studií zabývajících se novou a starší literaturou: *Bedřich Václavek* (1963), *Cesty k dnešku I, II* (1963, 1966) a *Literárněvědné studie. Prof. Josefu Hrabákovi k šedesátinám* (1972). Ve spolupráci s brněnskou pobočkou Svazu čs. spisovatelů zajišťovala katedra hlavními referáty a diskusními příspěvky sympozium o moderní próze (1960) a o literární kritice (1961).

Vědecká činnost literárněvědných bohemistů se orientovala především k dějinám české literatury. Literárněhistorické studium bylo nejsoustředěnější v oblasti výzkumu starší literatury. Zásluhu o to měl J. Hrabák, který v množství studií, knižních publikací a kritických edic věnoval pozornost ideové a formové analýze památek zvláště období vrcholné gotiky a baroka, zejména lidového, dále vývoji verše, literárních žánrů a otázkám metodologickým, přičemž značná část jeho prací měla základ srovnávací (zabýval se také studiem vztahů mezi literaturou českou a polskou). Své schopnosti syntetizační osvědčil Hrabák zejména v „akademických" *Dějinách české literatury I* (1959), které redigoval a z větší části také na-

psal. Literaturu období renesance systematicky zkoumal M. Kopecký. Věnoval jí řadu dílčích studií a několik knižních prací (zvláště monografie o Konáčovi, 1962, a o Veleslavínovi, 1962), v nichž obohatil poznávání literatury této epochy zejména řešením otázek filiačních a nálezy pramenné povahy. Vedle toho se Kopecký zabýval i slovesností barokního období, což dokládá jeho publikace o V. B. Jestřábském (1969), jeho práce o homiletice, hymnografii, pololidové tvorbě a činnost ediční. Studie Kopeckého mají do značné míry zaměření srovnávací; jsou orientovány ke vztahům české literatury k literatuře polské, lužickosrbské a německé. České barokní literatuře se věnoval také K. Palas, který se zajímal hlavně o veršované pololidové skladby a o jejich vztahy k oficiálnímu proudu soudobé literatury. Studium pololidové literatury a relací mezi slovesným folklórem a písemnictvím v rámci slovanském i se zřením k slovesným kontaktům v středoevropském prostoru tvořilo jednu z hlavních oblastí badatelského zájmu B. Beneše, vyzbrojeného odborným školením folkloristickým a literárněvědným. Výzkumu veršované epiky 14. století na podkladě srovnávacím se věnoval za svého působení na filozofické fakultě P. Pešta. Starší českou literaturou se rovněž zabývali někteří badatelé z jiných oborů, zvláště klasický filolog J. Ludvíkovský (→) v studiích o středověkém latinském písemnictví v Čechách a germanista L. Zatočil (→) v pracích vyšetřujících vztahy středověkých památek k literaturám germánským; z germanistů střední generace inklinuje k této problematice E. Uhrová (* 1933).

Novočeskou literaturou zabýval se systematicky D. Jeřábek, zaměřený hlavně k analýze ideově estetické problematiky literatury na širokém pozadí kulturně historickém. Věnoval se hlavně tvorbě družiny májové a dějinám literární kritiky, dále literatuře na Moravě, vztahům mezi českou a slovenskou literaturou a dějinám českého dramatu. V pracích J. Hrabáka vztahujících se k tomuto období zaujímají přední místo publikace o představitelích české literatury na Moravě, o kompozici a stylu moderní poezie a o vývoji verše. Vývojem novočeského verše na základě srovnávacím se zabýval v některých studiích také J. Levý. Nová literatura patřila též k hlavním okruhům odborného zájmu A. Závodského; napsal několik knižních monografií a řadu materiálových a problémových studií, v nichž osvětluje zvláště umělecké mistrovství autorů a jejich vztahy k folklóru. V dalších letech se koncentroval k dějinám dramatu a divadla. Na novodobou literaturu pro děti a mládež se specializoval F. Tenčík. O. Sus se věnoval studiu dějin české klasické i moderní estetiky a literární vědy v komparaci s vývojem estetického a literárněvědného myšlení zvláště německého a ruského i moderní literatuře. M. Suchomel se soustřeďoval ke studiu moderní prózy a k dějinám moderní kritiky. V. Válek zpočátku inklinoval k literatuře obrozenské, později se zaměřil na studium novodobé memoárové literatury. B. Marčák zjišťoval v pramenných a bibliografických pracích účast spisovatelů meziválečného období na vyjasňování základních teoretických otázek moderního umění; po skončení tohoto úkolu se věnoval studiu dějin literárních periodik na Moravě do roku 1918. Novočeskou literaturou se rovněž zabývali A. Gregor, M. Kopecký, K. Palas a P. Pešta. Většina bohemistů věnovala pozornost novočeské literatuře i v práci ediční; na tomto poli byli činní zvláště D. Jeřábek a V. Válek,

dále J. Hrabák, M. Kopecký, K. Palas, M. Suchomel, F. Tenčík a A. Závodský. Studiem novočeské literatury se obírali také někteří badatelé z jiných vědních oborů; kromě pracovníků slavistických disciplín byl k tomuto zkoumání zaměřen zvláště v dřívějších letech romanista V. Stupka (1906—1983), který také sledoval — obdobně jako romanisté O. Novák (1905 až 1980), J. Rosendorfský (* 1907) a J. Fryčer (* 1932) — spoje novočeské literatury s románským prostředím; J. Ludvíkovský se soustřeďoval k bádání o vztazích české literatury k tradicím antické kultury a historik R. Pražák (→) se zabýval kulturními styky česko - slovensko - maďarskými.

Z prací patřících do oblasti literární teorie byly nejzávažnější spisy versologické. J. Hrabák se zabýval soustavně od třicátých let poetikou v celém rozsahu, speciálně versologií, a to systematickou i vývojovou. V sepětí s versologií se zabýval také otázkami literárněvědné metodologie, zejména aplikací nejnovějších poznatků a postupů jiných vědních oborů na studium literatury. Srovnávacímu studiu verše se věnoval rovněž J. Levý, který v oblasti literárněvědné metodologie jako jeden z prvních u nás všestranně promýšlel možnosti a meze využití kvantitativních metod v literární vědě. O. Sus se věnoval analýze moderních literárněvědných směrů a škol a otázkám poetiky v širším kontextu uměnovědného a estetického studia. A. Závodský se zabýval problematikou literárních žánrů a posléze hlavně teorií dramatu. V. Válek zkoumal aspekty literatury faktu se zvláštním zřetelem k literatuře memoárové, F. Tenčík se řadu let soustřeďoval k teoretickým a metodologickým otázkám studia slovesného umění pro děti a mládež.

Činnost literárněkritickou soustavně pěstoval O. Sus, který sledoval zejména tvorbu humoristicko-satirickou, dále literaturu teoreticko-kritickou, produkci z oblasti literatury faktu a literaturu zábavnou. Vedle něho byli v práci literárněkritické nejvíc činní J. Hrabák a M. Suchomel, kteří se zaměřovali hlavně k analýze nejnovější prózy, dále F. Tenčík, soustředěný k literatuře pro mládež; divadelní kritiku pěstovali D. Jeřábek a A. Závodský.

Reforma vysokoškolského studia, zaváděná do praxe (od 1949), vyžadovala si přebudování struktury i náplně výuky literatury; byly pevně stanoveny přednášky a semináře, zavedeny encyklopedické přednášky atd. Množství pedagogické práce bylo násobeno zřízením šestiletého studia při zaměstnání (od 1953), zvláště studia dálkového a externího, které se rozrostlo do značných rozměrů zejména v druhé polovině padesátých let a na začátku let šedesátých; k němu ještě přibylo dvouleté studium postgraduální pro středoškolské profesory (1969). Výuce starší české literatury se věnovali J. Hrabák a M. Kopecký, při vedení seminářů vypomáhal i P. Pešta. Novočeskou literaturu přednášeli J. Hrabák, D. Jeřábek, M. Kopecký, K. Palas a A. Závodský, semináře vedl rovněž V. Válek. Výuku moderní literatury zajišťovali D. Jeřábek, M. Suchomel, A. Závodský, semináře s nimi vedli F. Tenčík a V. Válek. Teorii literatury přednášeli J. Hrabák, J. Levý, M. Kopecký, P. Pešta, F. Tenčík, V. Válek a A. Závodský. Literární kritikou se ve výuce zabývali J. Hrabák, D. Jeřábek, M. Suchomel a A. Závodský, textologií D. Jeřábek, literaturou pro děti a mládež F. Ten-

čík a ústní slovesností B. Beneš. Vedle toho někteří bohemisté vypomáhali ve výuce na jiných vysokých školách: na Janáčkově akademii múzických umění (D. Jeřábek, J. Levý, F. Tenčík, A. Závodský) a v dálkovém studiu na pedagogické fakultě v Brně (D. Jeřábek, M. Kopecký, K. Palas, V. Válek). Někteří učitelé vykonávali pedagogickou činnost i v zahraničí; D. Jeřábek působil v roce 1961 na univerzitě v Greifswaldu a M. Kopecký (1963—1964) na univerzitě v Berlíně.

Od začátku padesátých let byla věnována značná pozornost výchově vědeckých aspirantů. Zde vykonal nejvíce práce J. Hrabák, který k tomu účelu zřídil speciální seminář a vyškolil řadu kandidátů filologických věd i mimo brněnskou filozofickou fakultu.

Ke zkvalitnění výuky literatury přispěla péče o vysokoškolské učebnice a skripta; zasloužili se o ně hlavně J. Hrabák s F. Tenčíkem a M. Kopecký.

Do značné šířky se rozrostla odborná spolupráce s mimofakultními vědeckými a kulturními institucemi a činnost popularizační. Učitelé české literatury udržovali těsné styky s ČSAV (J. Hrabák byl členem uměnovědného kolegia ČSAV a jeho členem byl do své smrti také J. Levý a později M. Kopecký; ten se podílel na vydávání díla J. A. Komenského, organizovaném Pedagogickým ústavem ČSAV), s Ústavem pro českou literaturu ČSAV (zvláště jeho brněnským pracovištěm), dále se Slezským ústavem (A. Závodský), Památníkem Petra Bezruče (J. Hrabák, A. Závodský), s českým komitétem slavistů (do roku 1969 byl členem J. Hrabák, poté M. Kopecký), s literárním oddělením Moravského muzea v Brně, s brněnskou pobočkou Historického ústavu ČSAV (účast na vypracování dějin Brna) a s vědeckými institucemi v zahraničí (na sympoziích a jiných odborných akcích zvláště v Polsku, dále v SSSR, NDR, Německé spolkové republice, Bulharsku, Maďarsku, Francii a v Holandsku proslovili odborné přednášky B. Beneš, J. Hrabák, D. Jeřábek, M. Kopecký, J. Levý, F. Tenčík, A. Závodský); podíleli se na vedení vědeckých a kulturních časopisů (Česká literatura, Listy filologické, Estetika, Národopisné aktuality, Literatura ve škole, Štěpnice, Zlatý máj, Brno v minulosti a dnes, Časopis Matice moravské, Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, Dialog, Host do domu, Plamen), měli pracovní styky s řadou nakladatelství, popř. jsou členy jejich edičních rad, spolupracovali s filmem, s rozhlasem, s brněnskými a moravskými divadly, byli činní v kulturních komisích Jihomoravského KNV a NV v Brně, v minulosti spolupracovali se Svazem československých spisovatelů, zvláště s jeho brněnskou pobočkou. Značnou pozornost věnovali popularizaci výsledků odborného studia v rozhlase, televizi, v populárněvědném i denním tisku, v knižních pracích a desítkách veřejných přednášek, organizovaných zejména brněnskou pobočkou Literárněvědné společnosti při ČSAV.

V sedmdesátých a osmdesátých letech došlo k značným změnám organizačním a personálním. Do 31. 3. 1979 mělo pracoviště název katedra české literatury a literární vědy, od 1. 4. 1979 se nazývá katedrou české a slovenské literatury a literární vědy. Od 1. 9. 1981 do 31. 8. 1985 bylo do ní začleněno oddělení divadelní a filmové vědy se Z. Srnou (→) a Z. Smejkalem (→). Pracoviště bylo citelně oslabeno vynuceným odchodem O. Suse (31. 8.

1971). Na místa asistentů přišli J. Pavelka (1974) a J. Kudrnáč (1978), do důchodu odešli J. Hrabák (1978), B. Marčák (1986) a D. Jeřábek (1987), který od 1. 9. 1987 do 30. 6. 1990 působil jako profesor konzultant. Místo po B. Marčákovi bylo obsazeno J. Trávníčkem (od 1. 9. 1986 — 30. 6. 1987), poté H. Bočkovou (od 1. 9. 1987, její pracovní náplň je bibliografická a komeniologická). Nově byli přijati odb. asist. M. Horáková, T. Sedláček (do 31. 7. 1990), M. Uhde (od 1. 3. 1990), J. Trávníček (od 1. 3. 1991) a interní aspirant P. Jiráček, z ped. fak. MU přišel 1. 3. 1991 prof. Z. Kožmín. Externě zde působí od 1. 10. 1990 doc. dr. A. Kratochvil z Mnichova. Funkci vedoucího katedry vykonávali K. Palas (1. 4. 1970—31. 8. 1976 a 1. 9. 1990 až 31. 3. 1991), M. Kopecký (1. 9. 1976—31. 8. 1990) a M. Suchomel (od 1. 4. 1991).

Pedagogickou a odbornou činnost rozvíjela katedra ve všech oblastech literární vědy — v teorii, metodologii, historii a kritice, a to s výraznou tendencí mezislovanskou a komparační. Pro všechny disciplíny byly napsány učební pomůcky — v letech 1973—1989 celkem 9 celostátních vysokoškolských učebnic a 5 skript a učebních textů. Kromě toho učitelský kolektiv napsal rukověť *O české a slovenské literatuře* (dosud 3 vydání, vždy rozšířená) a podílel se na dalších učebních pomůckách určených zahraničním studentům Letní školy slovanských studií.

Současná katedra spolupracuje s učitelskými fakultami ostatních českých univerzit i se samostatnými pedagogickými fakultami a společenskovědními ústavy ČSAV. Zvláštní pozornost byla věnována stále přibývajícím formám studia při zaměstnání. Od roku 1984 koná katedra postgraduální kurs literární a umělecké kritiky a od roku 1988 se podílela na výuce v řádném studiu estetiky; r. 1990 byly vypracovány zcela nové studijní plány, navíc byl sestaven plán jednooborového odborného studia češtiny.

Ve vědecké oblasti pracuje katedra na několika vědeckovýzkumných plánech. Uspořádala vědecké konference k 150. výročí úmrtí Josefa Dobrovského (1979), O aktuálních otázkách literatury na Moravě (1981), Literární Bílovice (1982 — 1989), o teoretickém a metodologickém přínosu katedry literární bohemistiky k rozvoji moderní literární vědy (1985). Katedra byla spolupořadatelkou mnoha konferencí fakultních. Značná byla účast na konferencích, zčásti vykonaných v zahraničí (např. M. Kopecký přednášel na konferenci o kultuře 16. stol. v Lublani r. 1984 a o humanismu ve Walberbergu u Bonnu v září 1985, M. Suchomel a M. Uhde se aktivně účastnili konference o moderní české literatuře a kultuře, uspořádané univerzitou v New Yorku v dubnu 1990, M. Suchomel přednesl referát na konferenci o poválečné české próze, organizované univerzitou v Londýně v září 1990), z nichž mnohé měly mezislovanský charakter.

Katedra nadále udržovala spolupráci ve vědě i ve výměně pedagogických a odborných zkušeností s literárněvědnými estetickými, komeniologickými a knihovědnými pracovišti všech univerzit v ČSFR a s předními pracovišti tohoto typu v zahraničí a také s dalšími institucemi. Jako lektoři působili v zahraničí J. Pavelka (1980 — 1982 v Jugoslávii a 1988 až 1990 v USA) a J. Kudrnáč (1987 — 1989 v Anglii). Studijní pobyty na katedře absolvovalo 40 zahraničních slavistů. Doc. Suchomel přednášel v let-

ním semestru 1991 na vídeňské univerzitě o moderní české literatuře a r. 1922 konal výuku na témž pracovišti prof. Kožmín, na nově založené Slezské univerzitě v Opavě externě vyučují M. Kopecký, K. Palas a Vl. Válek. Na podkladě návrhů vypracovaných katedrou byly uděleny r. 1991 čestné doktoráty MU dr. Ludvíku Kunderovi a dr. Josefu Škvoreckému.

Po sofijském slavistickém kongresu (1988) uveřejnili členové katedry 10 monografií, 24 učebnic a skript, 22 edic, přes 200 studií, asi 260 recenzí a referátů, přes 250 populárněnaučných statí a bezpočet příspěvků v denním tisku.

Bohemistickou tematikou se nezřídka zabývali také příslušníci jiných kateder, a to zpravidla v komparaci s problematikou vlastní specializace: Uvedení si zaslouží zejména slavista I. Dorovský, rusistka D. Kšicová (→), romanisté J. Fryčer a L. Seidl, germanisté J. Munzar a J. Mareček, klasická filoložka J. Nechutová, muzikolog R. Pečman, historik J. Válka.

Milan Kopecký
Karel Palas

SLOVAKISTIKA

Pozornost Slovensku, jeho jazyku a literatuře, byla na filozofické fakultě věnována od jejího založení. Nejprve to byla lektorská cvičení, vedená od školního roku 1921—1922 A. Gregorem (→), který v rámci jazykových cvičení probíral s posluchači i základní díla klasické slovenské literatury. Slovenská literatura však byla vykládána také v přednáškách české literatury, přičemž se zdůrazňovaly vzájemné vztahy a styky mezi těmito literaturami. Speciální přednáška (i seminář) ze slovenské literatury byla zařazena do plánu studia ve školním roce 1934—1935; uskutečnil ji F. Wollman (→), který souběžně působil na bratislavské filozofické fakultě a dobře znal kulturní i literární prostředí slovenské. Všímal si současně slovenské literatury, takže se jeho seminář dostal na úroveň semináře kritického. S příchodem J. Vilikovského (→) (1939), který přešel do Brna z Bratislavy, se ještě více posílily možnosti pěstování literární slovakistiky na brněnské fakultě. Tomuto vývoji však zabránila druhá světová válka a uzavření českých vysokých škol. Hned ve školním roce 1946—1947 přednášel J. Vilikovský o počátcích slovenské literatury a J. Hrabák (→) se věnoval slovenské literatuře 19. století. A Grund (→) zařadil do přednášek z české literatury i výklady o literatuře slovenské, stejně jako ostatní přednášející v dalších letech (A. Závodský, D. Jeřábek, M. Kopecký, K. Palas — všichni →). Od školního roku 1950—1951 byla v plánu výuky samostatná přednáška ze slovenské literatury, kterou zprvu konal A. Závodský, později od školního roku 1953—1954 A. Gregor a od roku 1963—1964 V. Válek (→). Od školního roku 1985—1986 do šk. r. 1989—1990 byla přednáška konána společně pro filozofickou a pedagogickou fakultu. K této přednášce přistupuje i paralelní seminář literární. Výuka slovenské literatury tak do-